

ישנה שורה של הלוואות שניתנות לאותה מטרה מתקציבי הפיתוח, אך דבר זה טרם בוצע עדיין. מחברו שהכספים שהיו מיועדים לכך ניתנו לגזקי הבצורת.

מכל מקום, ישנן טענות, ואני מבקש להזמין את שר החקלאות ושר האוצר - אשר אני שומע שהוא ישתתף בישיבה זו.

היו"ר י. גורי: שאלה זו תועבר לשר האוצר.

י. בדר: בענין ה"אג"מ היבטח לי עוד בחודש יולי שבעיה זו תוגה לדין ולמיכוס. אך בינתיים הוסבר לי, שכיון ששר האוצר נמצא בחו"ל, נחנקתי להעביר את הבעיה הזו לישיבה הקרובה. אני נפגעת קשה מיושב-ראש הוועדה, מד גורי, כי לאחר שהובטח לי על ידי דבר זה, הוא לא העמיד את הבעיה על סדר היום. כמה פעמים יכולים להסביר לי שכל זה קרה עקב תקלה טכנית.

אני מבקש שאנו נדון על ענין זה/אם שר האוצר יימצא בישיבה זו ובין אם לאו.

(ב) הואיל וועדת הכספים ממונה על איגודים ממסלתיים, הריני רוצה להעלות דבר אשר בו נחלקתי לרגל נסיעתי לחו"ל. אני מחכוך ל"אל-על", קו רומא-לונדון. האגודות יוצא ביום שבת אחר הצהריים.

אינני רוצה לדבר על חזור של מלט שבוער משך 180 שעות; ואינני רוצה לדבר על האניה שנוסעת משך 10 ימים, אשר בהגיעה לחיפה ביום השבת, היא מחכה עד צאת השבת. אולם, אני רוצה לדבר לאוירון של "אל-על" היוצא לטיסה ביום שבת. לדעתי, כשיש דבר כזה, הרי זה ממש פרובוקציה; כך נעשה על מנת להכעיס.

אני מעמיד שאלה זו לסדר היום.

היו"ר י. גורי: אנחנו נעביר, קודם כל, שאלה זו לשר החתבורה, רק לאחר מכן אנו נראה אם נעמיד את השאלה לסדר היום.

בקשר לשאלתך הראשונה, רצוני לומר לך כי הצדק עמך. אנחנו קיימנו דיון בענין "אפס". לאחר מכן, יצאנו לפגרא. רצייתי להעמיד את השאלה לסדר היום, אך החברר כי שר האוצר יצא לחופשה. ועתה, אנו הקדמנו את חוקי המקרקעין כיון שהממשלה בקשה להחיש את הדיון; כמו כן בקשה הממשלה מיו"ר הכנסת שב-20 לחודש -תאריך שובו של יו"ר הכנסת מורשא - לקיים דיון בכנסת על חוקי המקרקעין. כיון שראיתי שהדיון על חוק היסוד בלבד איננו מתקדם, הוסכם שניתן דין קדימה לחוק המקרקעין על מנת להביאו לכנסת. אף אני אינני מרוצה מזה שאנחנו לא סיימנו את החוק משום שיש לסיימו. (י. בדר: זה בניגוד למה שאדוני אמר בישיבה הקודמת).

אני מתחייב שזה יעמוד בסדר היום של הישיבה הקרובה ביותר, ואני מציע לקרוא אותה מחר או ביום ב' הקרוב, אם החברים ירצו בכך. מכל מקום, אנו נקבע את הישיבה בסוף ישיבה זו.

י. רוקח: רצוני לציין ולומר, כי אני בא במקום חבר הכנסת סוזאייב.

בהתאם לפרוצדורה, צריך לשלוח מכתב ליו"ר
ועדת הכנסת, והעתק המכתב אלי.

היו"ר י. גורי:

ש. דייץ:
שאלתי מתייחסת בקשר לייבוא בשר. ידוע כי
המשק החקלאי עובד מתוך עודפים. העודפים
הללו הולכים ומתרבים. היו כמה וכמה ישיבות עם שר החקלאות, ושר האוצר
ועוד, והזבטח כמה וכמה פעמים, שלא ייבאו יותר בשר מחו"ל. בינתיים,
העדר הולך ומתרבה, ובחורף אנו נעמוד שוב בפני בעיה של עודפי חלב.
לכן אני שואל: איזה הגיון משקי יש כאן? הרי לעודפי החלב ניתנות
סובסידיות...

א. כהן:
אני מבקש להעביר שאלתי לשר המסחר והתעשייה:
בקשר לשאלה על העברת המסחר בחיטה ואורז לידי
חברה, אשר היא אמנם פרטית אבל היא גם מונופוליסטית. מבחינה מעשית,
אין זה עניין של מה בכך; זה עניין של 100-150 מיליון לירות בשנה.

הייתי רוצה להעביר שאלה או בקשה זו לשר
המסחר והתעשייה, שיהיה בירור מוקדם בעניין זה.

היו"ר י. גורי: השאלה תועבר אלי.

נ. לויץ:
בקרה אותי משלחת של יצרני דברי חן ונוף.
ליצרנים אלה יש אכספורט די גדול, ומצבם
קשה. הם שלחו לוועדת הכספים מכתב אך הם לא קבלו תשובה בעניין זה.

היו"ר י. גורי: אני אבדוק זאת, אך חושבני כי העברנו תשובה
בעניין זה.

מ. חזני: אני מבקש דיון על שימוש לא נכון בתקציב.

היו"ר י. גורי: בהסכמתכם, אני רוצה להקדים את הדיון בעניין
האמיסיות. אמרתי למר זגגי, כי לא אוכל
לעשות זאת משום שאין זה עומד בין הסעיפים הראשונים שבסדר-היום. אך
הוא בקש לתת לו רגעים מעטים כדי להציג את השאלה בפנינו. אם כן,
אנו נקדים את הבעיה הזו.

נ. לויץ: קראתי שהגיע דו"ח של מבקר המדינה על עיריית
חיפה. אני חושב כי אין זה נכון שהעתונות
תקבל דו"ח לפנינו.

היו"ר י. גורי: נקבע סדר עם מבקר המדינה, שכל דו"ח אשר אין
סיבה לעכב את פרסומו נשלח, בעת ובעונה אחת,
לעתונות ולחברי ועדת הכספים.

מר ש. יעקובסון:
(מזכיר ועדת הכספים)
דו"ח זה הגיע לשלשום לירושלים.

היו"ר י. גורי:
 (קורא מכתב של שר האוצר מיום 18.8.59) - חוק לעידוד החסכון (ערבות למלוות והנחות ממס הכנסה) חש"ז-1956 - בנק לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ.

מר זגני:
 היחה לנו תכנית להוציא אמיסיות בסכום של 80 מיליון ל"י מחודש ינואר 1959.

לפי התכנית היינו צריכים לגייס עוד 90 מיליון לירות, וזה היה מבוסס על חלק של אמיסיה וחלק על כספים אחרים. השינוי היחיד לגבי אמיסיות אחרות הוא, לעבור לשיטה שהאמיסיות תהיינה צמודות מחציתן למדד יוקר המחיה ומחציתן - לערך הדולר.

מ. חזני:
 מדי פעם בפעם, מביא לנו מר זגני מנה אחת מן התפריט, עד אשר תמונה מסתכמת. אני חוזר ומבקש לדעת, איזה מנות של התפריט מונחות עוד במגרה של משרד האוצר אשר טובאנה לאישור?

ה. רובין:
 רצוני לשאול: א) אני מבין שאין כאן ערבות; ב) רצוני לדעת: מה פירוש המלה "אמורטיזציה"?

מר זגני:
 כל שנה החלק העשירי.

ה. רובין:
 אינני מתנגד לאישור, אך אני מבקש מהיושב ראש להביא את הפרוספקט.

היו"ר י. גורי:
 צדקת. הואיל ואתה עומד במקום הריאלי ברשימה של הכנסת הרביעית, אזי בטוח אני שזה יבוא על חיקונו בכנסת הרביעית.

ה. רובין:
 רצוני לדעת, כמה אמיסיות ממשלתיות הוצאו, ומהי תכנית הממשלה או משרד האוצר לגיוס המיכסה הזו עד סוף השנה - כמה אמיסיות הוצאו עד כה ומהי התכנית להבא?

זאת ועוד: אני מבקש שיינתן פירוט של כל המלווים שאושרו בשנה זו, כמו: מלווה העליה ועוד; מהי התכנית להוציא מלווים לא-ממשלתיים עד סוף השנה?

אני רוצה לדעת, איך שתי אמיסיות אלו היו מתוכננות? מה היו השיקולים לשינוי שחל בהן?

מהי מידת ההשפעה על מילווה הפיתוח?

ועתה, הערה: אני מחרשם מזה שהאוצר אינו רוצה לכסות את 5 מיליון הלירות של מלווה הפיתוח, אלא הוא מעביר חלק ממנו למוסדות לא-ממשלתיים - המגמה הזו נראית לי כמעט ברורה. לכן שאלתי שאלותי כדי להבהיר זאת.

מה הם השיקולים שהניעו את האוצר להצמיד את האמיסיות מחציתן לשער הדולר ומחציתן למדד התיים?

א. כהן: מאחר שמר זגני לא אמר לנו, מה הניע את האוצר לקנות מחצית ההצמדה - יתכן שהיו לו שיקולים די ברורים - ברור שתגובת השוק היתה שלילית. דבר זה התפרש בציבור כאזהרה נוספת שאנחנו עומדים בפני דוולואציה.

לכן אני מציע לאוצר לשקול מחדש לאור הרושם הזה: האם בכל זאת לא כדאי לחזור להצמדה החפשית?

י. רוקח: רצוני לדעת מהו המצב כיום? המכתבים הללו מוכיחים שיש בריחה מהכסף המזומן; לדעתי, צריכה להינתן הברירה בין הדולר לבין האינדקס. אי אפשר להגיד, או זה או זה. כל שינוי נותן מקום למחשבה ואי בטחון.

ז. צור: מכיון שה-80 מיליון לירות הן למטרה של עידוד, אבל לאור ההתפתחות והביקוש ההולך וגובר בשוק - האם אין זה כדאי לחזור ולדון בענין זה?

י. אפרתי: מדוע משרד האוצר לא יוציא יותר אמיסיות?

א. בהיר: אני חושב, כי ועדת הכספים צריכה להביע דעתה על הוצאת נוספת של כספים תוך מסגרת של שנת התקציב הזו.

(ב) יש לגייס אמצעים כספיים והם ישאו רבית של 5% ולא 6%;

(ג) לי נדמה שצריך לתת לבנק לחקלאות 10 מיליון לירות בהקדם, בתוך המסגרת הזו הכללית עליה אנחנו מדברים כעת. אינני מתנגד שאנו נעלה גם לבנק לפיתוח התעשייה, כי אין זה מספיק.

י. בדר: אני בעד אותה שיטת אמיסיות שניחנו לבנק ישראל. צורת מימון זו היא הרצויה ביותר.

ועתה, רצוני לומר כמה דברים לפרוטוקול, משום שאינני מקווה לקבל כל תגובה עליהם. בדברי אלה אני מתכוון לצורת ההצמדה שמחציתה תהיה לאינדקס, ומחציתה השניה - לשער הדולר. אכן הקונה בוחר לו את הדרך הרצויה לו. אולם, הבנקים אשר הם יותר מוסמכים, נותנים הלוואות רק בהצמדה לדולר. זהו המצב. דבר זה הוא משום חידוש בשבילנו. ולכן, כיצד לפרש חידוש זה? - הבנקים אינם רוצים לתת לקונה אגרות את הזכות שהוא אותה ידרוש, אלא הכל לפי שער הדולר. פירוש הדבר, שהבנקים חוששים מפני דוולואציה. ואם ישנם סימנים כאלה, אזי זה מביא, בהכרח, לתוצאות כאלה אשר מבחינה כלכלית הן מבטלות מראש, ובמידה רבה, את הצד החיובי של הדוולואציה.

אי אפשר להגיד דוולואציה, כי זה בלתי אפשרי.

הערתו היא זו: הבנקים האלה עומדים לרכוש אמיסיות אלו. באילו תנאים? - בודאי בהצמדה. באיזו הצמדה? מבחינת היושר, הרי זהו דבר שיוצר בהלה.

מר זגני: חכנית האמיסיות היחה מ-1.1.59 על סכום של 80 מיליון לירות, ועכשיו סכום זה עלה בעוד 10 מיליון לירות, וזה נוסף ל-25 מיליון לירות - כדי לקיים את התקציב.

מר זגגי:

רק אמיסיה אחת של האגרות הוצאנו בסכום של 60 מיליון לירות ועוד 15 מיליון לירות.

אם אנחנו אומרים שאנחנו נותנים לחברת הנפט, אזי הממשלה, בדרך כלל, נוקטת בדרך שהמלווה יהיה בלי ערבות הממשלה, ומוטב שיהיה דבר זה. זאת ועוד: תקציב התעסוק, למשל, היה בנוי כך שהוא היה צריך להכסוח ב"דלף פמפ".

מכל מקום, לתכנית כולה הסך לנו סכום של 30 מיליון לירות.

ביחס לרביית: בכל פעם שאנחנו יכולים להקטיף את הרביית, אנו מקטינים. אנחנו ירדנו מ-5.5% ל-6%. יתכן ובמשך הזמן נוכל לרדת ל-5%.

בענין ה-50%: נכון שהשאלה הזו התעוררה באוצר עוד לפני שנגרמה הבהלה הזו של הדנואלואציה. עד הזמן האחרון, אלה שרכשו דולרים הפסידו, ואלה שרכשו לפי האינדקס - קבלו מסהו. דעת הוועדה הצבורית היחה או להעביר לאינדקס או צמוד לדולר. משום כך עשינו מחצית-מחצית. דבר זה משפיע על המחירים צמודי הדולר.

היו"ר י. גורי: אנו נצביע זאת.

ה צ ב ע ה

האמיסיה אושרה ברוב קולות וללא התנגדות.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים למכתב השני של שר האוצר מיום 18.8.59, בקשר לחוק לעידוד החסכון (ערבות למלווה והנחות ממס הכנסה) תשט"ו-1956 - חברת השקעות של בנק לאומי לישראל בע"מ. (קורא)

מיליון וחצי לירות לעיריות ו-3,5 לצי"ם. מר זגגי:

י. רוקח: הפלוגתא היא, לאילו עיריות לתת. לעיריה אחת רוצים לתת ואילו לאחרת - לא. אני מציע למחוק סעיף זה.

ועוד דבר: האם אפשר לדעת כיצד העיריות תגבינה את הכספים? יהרי העיריות גובות כספים מהאזרחים. (מר זגגי: חצי חצי.)

י. בדר: ניחנה הלוואה לנחדת לעיריית חיפה אשר הסכמנו לה; ניחנה הלוואה לעיריית ירושלים, אף לה הסכמנו. בהמשך שני הדיונים הללו צצה בעיה של עיריית תל-אביב, ובעיה זו נדחתה תוך כדי הצהרה של רצון טוב, אולם לא יצא עד כה ולא כלום. האם אפשר לשאול: כמה מכסף זה תקבל תל-אביב?

שר האוצר ל. אשכול: הסכום הוא 1,5 מיליון לירות שחולק על פי דעתו של משרד הפנים. יתכן שיש איזה שהוא חלק מהכספים הללו לעיריית תל-אביב, וייתכן שלא. אין זה דבר חדש. זהו מענינו של משרד הפנים.

שר האוצר ל. אשכול:

כיון שהוזכר כאן שניחנה אמיסיה לחיפה ולירושלים, אזי אני רוצה להזכיר שהייתה אמיסיה שניחנה ל"היכל התרבות", ואיש לא עורר את הדבר הזה.

היו"ר י. גורי: אנו נצביע זאת.

ה צ ב ע ה

האמיסיה בסכום של 5 מיליון לירות - א ו ש ר ה.

י. בדר: אני בקשתי להעמיד את הצעתי בסדר היום. אבקש להעמיד הצעתי זו להצבעה.

היו"ר י. גורי: נשאלה שאלה ע"י חבר הכנסת בדר, ואמרתי כי אני אפנה אותה לשר המתאים בדר. הצעתי היא, להפנות את השאלה לשר התחבורה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת חבר הכנסת בדר - 4

בעד הצעת יו"ר הוועדה - להעביר השאלה לשר התחבורה - רוב.

הצעת חבר הכנסת בדר - לא נחקבלה.

ג. חוק מקרקעי העם.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לחוק מקרקעי העם.

רצוני להודיע כאן, כי קבלתי הודעה מיושב-ראש ועדת הכנסת, כי חבר הכנסת קרגמן לא יוכל להשתתף בישיבה זו, לכן מחליטו חבר הכנסת עמוס דגני.

ועתה, בקשר לחוק מקרקעי העם: קיימנו דיון ב-12 לאוגוסט, בהשתתפותו של היועץ המשפטי.

אני מציע שאנחנו נשמע את שר המשפטים ואת שר האוצר, ולאחר מכן נקיים דיון.

שר המשפטים פ. רוזן: בענין זה קיימנו דיון בוועדת השרים הכלכליים וגם במשרד המשפטים, ואנחנו מציעים לקרוא לחוק זה "מקרקעי העם". אני מציע לשמוע את מר שלי בקשר לשם.

מר שלי: כששמעתי שהיו הצעות שונות בקשר לשם, כגון: מקרקעי האומה, מקרקעי העם וכו', אמרתי שנברר לעצמנו מה פירוש המלה הזו.

הינו"ר י. גורי:
אומר לך מה היתה נקודת המוקד של הוויכוח:
החברים שאלו אם יש מקרקעי העם. כמו כן,
מה זה עם בקונסטט? האם זה כל העם היהודי, או העם היושב בציון, או
העם היושב בישראל?

מר שלי:
הגדרה זו כתובה וידועה. מים, נהר, קרקע וכו' -
אלה הם מקרקעים; כל טובת הנאה - זה מקרקעים.

מה זה העם? היה זמן שהיו למלה זו חמשה
מונחים, והם: עם, גוי, אומה, לאום. זה היינו הן, ולא היה הבדל בין
כל המלים הללו. מאז הדברים נשתנו. אנו מבחינים בין עם ואומה ולאום.

סימניו של עם הם, תרבות לשון ועוד. יש עם
אנגלי-מכסי, יש עם צרפתי, ויש גם עם יהודי.

אומה או לאום - זה כבר יותר מיובל שנים
אשר שהפירושן של מלים אלו הן: ארץ, סוברניות, מדינה.

הנה כי כן, כשנזכר חבר הלאומים, זה לא היה
חבר העמים. שם ישבו לאומים - סוברינטיים. עתה, אנו קוראים לחבר הלאומים
זוה - אומות מאוחדות.

כשאומרים אומה יהודית, אזי זה לפי הטרמין החדש,
עם ישראל. כשנגשנו לחוק הזה, ראינו שיש מקרקעים ששייכים למדינה ולקרן
הקיימת. דבר זה מוגדר בחוק. אי אפשר להוסיף לזה שום מסקנה משפטית.
אנו חיים מתוך הכרה, שהעם היהודי בונה את המדינה. זו מדינת היהודים,
וקרן הקיימת לישראל קנתה את קרקעותיה מכספי העם. אם כן, מדוע לא נוכל
לקרוא את זה "מקרקעי העם"?

"העם", פירושו העם כפי שהוא, פלוס המדינה.

א. בהירן:
מבלי לחזור על הנימוקים, מדוע אני נגד
השם הזה, אני מציע לקרוא לחוק זה בשם
"חוק מקרקעי המדינה והקרן הקיימת לישראל", שם זה מתאים בדיוק
לתוכנו של החוק הזה.

מ. חזני:
בישיבה הקודמת הייתי בעד שם החוק מקרקעי
העם. זה היה על יסוד הפירוש של היועץ
המשפטי, אשר היה שונה מנימוקיו של מר שלי. נאמר, כי המושג עם, הוא
כמו העמים היושבים בארץ. זה סילוף, ולזה התנגדתי בכל תוקף. אבל
לאחר נימוקיו של מר שלי, אזי אני מסיר את התנגדותי.

ח. רובין:
הערווחו של מר שלי לא עסקו בנושאים שהיו
נדונים בפעם הקודמת. ספקותי היו בזה:
המדובר הוא על שני סוגי קרקע: של העם העברי וקרקעות אחרים לפי
צורתיהם השונות.

לגבי קרקעות המדינה, אזי על אזורי המדינה
יש חלק בהם; לגבי קרקעות העם העברי, אז חלות התקנות של העם. אם אומרים:
מקרקעי העם, הרי הפירוש של מר שלי היום איננו שונה מזה של היועץ המשפטי.
כלומר, מה שהיו ומה שצריך להיות הקרקע של הקרן הקיימת לישראל. פירוש הדבר,
כלל - אזורי המדינה.

היו חברים שאמרו, כי המושג "עם" עומד בניגוד למונחים המקובלים בתנועה הציונית. הבעיה עומדת תמיד, אם מפרשים "עם" כמו שפירושו בפעם הקודמת, אם כן אזי הוויכוח הוא - הייתי אומר שהוא ויכוח יותר טרמינולוגי ולא משפטי. אם נותנים את המונח "עם" כמונח אידיאולוגי, אזי פירוש הדבר שחוק זה רק של מקרקעי המדינה ולא רק של מקרקעי העם. ברור, שאם נותנים את הפירוש הזה, הרי שהשם הזה אינו ממצה את החוכן של שני סוגי הקרקע שכלולים פה. אבל, אם נותנים את המשמעות שנחנו בפעם הקודמת, אזי זהו מונח כנעני. מזה נבע שחברים שונים חפשו כותרות אחרות כדי לאחד את שני סוגי הקרקע. הנה, חבר הכנסת בהיר הציע להגיד רק "מקרקעים"; גם חבר הכנסת דייץ הציע מה שהציע מתוך אותה מגמה, ואילו אנכי הצעתי גם מה שהצעתי, ובזה נפסק הוויכוח.

שר המשפטים פ. רוזן: אני רוצה להציע הצעה שאולי היא תאחד את כל ההצעות. אני מציע לא "מקרקעי העם", אלא "מקרקעי עם". אני מציע זאת במקרה שלא תתקבל ההצעה של "מקרקעי העם".

שר האוצר ל. אשכול: לגבי החששות שהושמעו כאן ע"י החברים השונים, רצוני לומר כי הצעתו של שר המשפטים, דומני שהקלה במקצת. החוק הזה מתכוון לקרקע המדינה, ששייכת לבעלות המדינה, ואדמות אלו הן ב-90% או כולן שייכות למדינה. אין ספק ש"עם" זה מקטין, ואולי גם מועיל. "מקרקעי עם" זה גם מקרקעי ציבור, או כפי שאומרים נכסי ציבור.

(ב) חשוב לנו מאד לשמור על העניין של העם היהודי. כמעט כל אלה שיושבים ליד שולחן זה עסקו בעניין זה והגיעו, לאחר חישובים רבים, לשם "מקרקעי העם".

"העם", זה יותר רחב, יותר קובע. אם אפשר לקבל שם זה, מה טוב.

אני מציע לחברי הכנסת בהיר ורובין לקבל את ההצעה הזו, משום שהשם שהוצע על ידם הוא ארוך מדי ואינו נוחן ולא כלום.

י. בדר: זהו לפי דעתי, עניין משפטי במובן של החוק הקונסטטוציוני. ישנם כל מיני מונחים, כמו: דימוקרטיה. אכן אין למלה זו חוכן משפטי, אבל בכל זאת נמצאים מונחים מעין אלה. זהו האופי של החוק הקונסטטוציוני. מונחים אלה הם אבות למונח הקיים. ואין זה נכון שאין בזה ערך תחוקתי.

מבחינה קלה יכולתי להגיד, כי בעצם "העם" מורכב מקרן קיימת לישראל וממדינה.

פעם התלבטו אם לקרוא לעתון "דבר" - "הדבר" או "דבר". אז בא ברל כצנלסון והציע לקרוא את שם העתון "דבר".

מבחינת הבלשנות והשפה אינני מעיז להציע כך, אבל מבחינה קונסטטוציונלית אני מציע לכתוב "העם". "העם" או "עם" פירושו המדינה (מר שלי: פלוס המדינה).

כשאומרים "העם" או "עם", אז נחשוב על עם אחר. העם הוא העם היהודי. אינני רוצה לפתוח פה לאוייב. האוייב עלול לטעון: הנה, עשו צעד נוסף בכדי לפגוע באותם אזרחי המדינה שאינם יהודים. זאת אינני רוצה,

י. בדר:

אינני רוצה גם שפונקציונליזם של חוק כמו זה יהיה מקרקעי הקרן הקיימת לישראל, משום שזה נותן גם בפונקציונליזם להבא גם אפליה. כי מה יעשו עם מקרקעי הקרן הקיימת לישראל ומה יעשו עם מקרקעים שאינם בבעלותה של הקרן הקיימת לישראל?

אני מחננד למלה "מקרקעי האומה". אני מציע לקרן הקיימת להכיר במדינת ישראל. הייתי מציע זאת גם לקרן היסוד. חשבתי שהם עבדו למען המדינה שבדרך. אבל כיום, המדינה איננה בדרך.

שר האוצר ל. אשכול:
אתה אומר, כי מקרקעי המדינה הם מקרקעי ישראל. אם כן ישראל זהו מושג של עם.

ש. דיין:
השאלה היא, כיצד דבר זה ייראה בעיני העם ולא רק בעיני המשפטנים.

העם במושג המדינה לאחר קום המדינה, כולל אזרחים, אשר הם גם לא יהודים, ואין להתעלם מכך.

אינני רוצה לוותר על הדבר הקיים בעבר, ואינני רוצה גם לקפת אזרח שהוא איננו יהודי. על כן, מן ההכרח הוא לקרוא את החוק בשם "מקרקעי הלאום והמדינה". לדעתי, הצעתו של שר המשפטים מצמצמת יותר.

יותר מ-90% של הקרקעות שייכים לכלל. ולכן נראה לי שגם הצדק נעשה אם נקרא את זה בשתי המלים הללו: "לאום" - כלומר, העם היהודי, "המדינה" - כולל אזרחים גם לא-יהודים.

י. רוקח:
כשהעניין הערה, נאמר לי שהתווכחו על כך שלוש שעות. אולם אני רואה שאנו מתווכחים על בעיה הנוגעת לכולנו. בעיה זו חשובה לבעיית החקלאי. זוהי בעיה שנוגעת ליסוד היסודות של המדינה והעם.

אני מבקש לא לזרוק לי את ההחלטות שהתווכחנו על כך שלוש שעות; אני מבקש לתת לי שהות להיוועץ על כך.

התרשמתי מדברי מר שלי, באמרו שמקרקעי - כולל כל מה שקשור בקרקע, כמו: מדרכות, בתים, מרפסות וכו'. אז אני מתחיל לחשוב, אולי לא לשנות את המלה "מקרקעים", הרי היא כוללת בתוכה הכל.

אני הייתי חבר בוועדה שטיפלה במכירת קרקעות. אני הייתי מציע במקום למחוק את ה"הידיעה המופיעה במלה "עם" - למחוק את האות "מם", אז יהיה קרקעות המדינה. יש גם קרקעות האוייב אשר הוא השאיר לנו (א. בהיר: זה כל המדינה).

רצוני לשאול: מה עם אדמות ה"ווקף"? האם זה נכנס פה? (שר המשפטים פ. רוזן: לא).

אם תכתוב, קרקעות המדינה פירוש הדבר שאתה מכניס גם את אדמות הווקף. (ת. רובין: האדמיניסטרציה של ה"ווקף" נמצאת בידי המדינה שמכריעה בכך).

אני מציע לקרוא בשם "קרקעי עם". אני מחננד לנוסח של חבר הכנסת בהיר שהציע "מקרקעי המדינה והקרן הקיימת לישראל".

היו"ר י. גורי:

יש פה שלושה ויכוחים: ויכוח משפטי, ויכוח בלשני וויכוח של טעם, ואינני אומר הטעם הטוב.

אני הפעם פונה אל חבר הכנסת בדר, לא הבלשן וגם לא לבעל הטעם, אבל לכל אחד יש טעם משלו, אלא לחבר הכנסת בדר המשפטן: אם יש אימפליקציה משפטית, שהשם הזה עלול לגרום לנו סיבוכים, אז אם כן, אתה חייב לתת תשובתך; אשר לוויכוח הבלשני - אני לא נמנה על הבלשנים; אשר לטעם - אזי יש לי טעם, ואני אומר: אדוני שר המשפטים, אנו מקלקלים שם טוב ומחליפים אותו בשם שאיננו ברור. "מקרקעי עם", זהו שם ללא הגדרה. מהו התוכן הממשי, המדויק, של שתי המלים הללו - "מקרקעי עם"? הרי עקב כך מתעוררות שאלות, כגון: איזה עם? העם היהודי? העם היושב בישראל? איזה עם? סתם עם? - לכן, לא נראה לי הדבר הזה.

אם היו אומרים לי: מה יותר טוב - "מקרקעי ישראל" או "מקרקעי עם"? הייתי בוחר ב"מקרקעי ישראל", כי זה עם ישראל, כי זו מדינת ישראל. אולם, חבר הכנסת בדר אומר: אני מתכוון למדינת ישראל. אני רוצה שירשם ב"דברי-הכנסת" שמקרקעי ישראל פירושו לעם ישראל. אם זה כך, הרי שאתה בו לאותו הוויכוח. אבל אם אתה אומר "מקרקעי העם", אזי זהו השם היפה והטוב.

אנחנו לא נצביע על כך.

מ. חזני:

אני מציע שאנו נשתווה בשם, ונאמר "מקרקעי ישראל", ובזה נסיים עכשיו.

היו"ר י. גורי:

אם יאמרו לי המשפטנים, שהכוונה היא לעם ישראל ומדינת ישראל - ניחה.

שר האוצר ל. אשכול:

לשם יש פירוש, בפירוש נאמר מי זה "חיים יעקב".

פה ישנם אנשים אשר השם "מקרקעי ישראל" איננו זר להם. לא הייתי רוצה שאנחנו נסחוב את הענין הזה. אני מציע - אם הייתם מסכימים להצעה זו - להעביר דבר זה להחלטה סופית לממשלה עם הקרן הקיימת לישראל.

ש. דיין:

תיקון להצעה הזו: אני מבקש להביא את החלטת הממשלה לכאן, על מנת שנחליט על כך כאן באופן

סופי.

ח. רובין:

לדעתי, הרבה יותר בריא הוא לנסות למצות דבר זה ולהגיע למסקנה משותפת.

אני מביין שהוצעו שתי הצעות: "מקרקעי עם" והשניה - "מקרקעי ישראל". שאל חבר הכנסת גורי: מה זה ישראל? - זה אותו ישראל שמופיע באותו גוף של הקרן הקיימת לישראל. הטעם שיש בשם הוא בזה שמכסה את שני החלקים - גם בעם וגם במדינה.

אני מציע - אם הדבר הזה אינו בשל בנקודה זו להחלטה - שאנו נתייעץ איפה שנתייעץ, אך בינתיים נסיים את החוק.

היו"ר י. גורי:

הועלו כאן כמה הצעות והממשלה ביחד עם הקרן הקיימת יימלכו בדעתם.

ג. לוינ:
הייתי רוצה לדעת, אם הקרן הקיימת לישראל מבטלת את הסעיף בו היא אוסרת להעסיק על אדמוחיה פועלים ערביים. אם קיים סעיף כזה, הרי שלא אחנגד לו. אחרת, אני יי חושב שאיננו יכולים לדון על החוק הזה. אני מציע לפנות בבקשה לקרן הקיימת לישראל להסיר את הסעיף הזה מתקנונה של הקרן הקיימת.

י. בדר:
אני מציע גם שנקבל טפס של חוזה החכירה של קרן הקיימת. אני מבקש גם את הטיוטה של האמנה הקיימת בין הקרן הקיימת ובין המדינה. אני חושב שזהו דבר לגיטימי ואפשר לקבלו.

ועוד בקשה: לקבל אינפורמציה לגבי שטחי הקרקע שהועברה למעשה לקרן הקיימת ע"י רשות הפיחות, המדינה או נכסי נפקדים, במסגרת של מיליון ראשון או מיליון שני. כמו כן, מה שילמה על חשבון זה הקרן הקיימת?

ועוד אינפורמציה ברצוני לקבל, והיא לגבי מקרקעי המדינה של רשות הפיחות של המדינה, אשר ייכנסו לפול זה.

שר האוצר ל. אשכול: מה שייך לכאן, מה שלמו ומה לא שלמו?

היו"ר י. גורי: מה שאתה מבקש, תקבל בזכות. כל שאלה היא שאלה עניינית ואתה תקבל תשובה עליה.

חוק זה דן בשלושה עקרונות, ואתה תקבל אותם. אתה יכול להיות בעד עקרון זה או נגד עקרון זה. מכל מקום, הדיון יכול להימשך.

ש. דיין: להצעתו של חבר הכנסת לוינ בקשר לאחד מסעיפי הקרן הקיימת, רצוני לומר כי אין זה שייך לנו. אני מציע שדבר זה יימסר להנהלה החדשה.

מ. חזני: אין זה נוגע לחוק זה; זה נוגע למינהל הקרקעות.

י. רוקח: בקשתי את האמנה שבין הקרן הקיימת והממשלה. אני לא רואה את זה.

(ב) דברתי עם שר האוצר על "אומנותא", ונאמר לי כי יבררו ענין זה. מדוע לא ימציאו את החוזה הזה?

היו"ר י. גורי: אנו נעבור סעיף סעיף. (קורא סעיף 1)

י. בדר: הסייפא: "בין אם הם רשומים על שמם ובין אם לאו (להלן - "מקרקעי עם"). ... כאן לא כתוב שחוק זה יחול על מקרקעים שהם בבעלות המדינה.

שר המשפטים פ. רוזן: מה זה "נכסי רשות הפיחות" מוגדר בחוק הפיחות. אלה מקרקעים אשר הועברו. מה זה "נכסי הקרן הקיימת" - גם על זה יש חוק.

י. בדר:
אני עובר עתה לשאלות מאד פשוטות: הייתי רוצה לדעת אם זה כולל גם את בנין האוצר, אם זה כולל גם את בנין הכנסת? "מקרקעי העם", פירוש הדבר שהמינהל הזה יהיה ממונה על בנין הכנסת? (שר האוצר ל. אשכול: זהו מינהל ממלכתי). אני חושב שנמצא כאן חידוש. הרי אין מינהל על נכסי המדינה.

מה זה נכסים שאינם רשומים? פירוש הדבר, שהם נמצאים בבעלות אחרת. משום כך, אני מוצא כי זהו ניסוח רופף למדי.

אני מבין כשישנם נכסים שהם בבעלות המדינה. זה טוב. אבל ישנם נכסים שהם בתהליך, שהם יהיו בבעלות המדינה. אם כך, תהכו עד שיעבירו נכסים אלה? הרי כל עוד הם אינם בבעלות המדינה, הם אינם נכנסים לסעיף זה. כמו כן אינכם יכולים להגיד שעליהם חל חוק היסוד. המצב המשפטי הוא כזה: יש מגרש מסויים אשר הוא נמצא בבעלות פרטית, אבל המדינה השיגה אותו אם ע"י ההתישבות או באמצעות צו הפקעה; אולי היא קנתה אותו ולא העבירה אותו בטאבו. אזי המצב הוא כזה: מגרש זה הוא בבעלותה של המדינה והוא נכס המדינה. ואם היא לא עושה צעד על מנת להעבירו על שמה, עלולה המדינה להפסידו, ואז יהיה לה דין ודברים עם הבעל.

כאן אתם אומרים, שאם איזה נכס הוא נכס המדינה, ולא בבעלות המדינה - אי אפשר לקנות אותו. אתם שוללים מהבעל החוקי צעד שהוא יכול היה לעשותו. מבחינה זו יש כאן ענין משפטי. אנחנו לא נוכל לשנות את החוק האזרחי. ולכן אני מבקש הסבר לגבי סעיף 1.

היו"ר י. גורי:
כשאמרת שישנם עקרונות, לא התכוונתי לזה "כזה ראה וקדש". אתה יכול להציע תיקון. לא ברור לי מדברייך העקרוני הגלום בחוק זה. פירוש הדבר, שלך יש תיקונים.

ח. רובין:
רצוני להעיר כמה הערות בעקבות דברי חבר הכנסת בדר. קודם כל אעיר הערה עקרונית בענין "רישומים על שמותיהם (ולא על שמם) ובין אם לאו", משום שישנם כמה שמות ולא שם אחד בלבד. לכן אני מציע לכתוב "שמותיהם".

למה לא בעלות? - אינני יודע מה דעתם של המנסחים. אולם הערתו של חבר הכנסת בדר היתה משכנעת. לא צריכה להיות בעלות כי המושג של נכסים הוא יותר רחב. אם לקרן הקיימת או למדינת ישראל יש משכנתא על הבית שלי, אזי הואיל ולפי הגדרת המושג של מקרקעים במקום אחר, פירוש הדבר שבחוק הנכסים של המדינה והקרן הקיימת כלולים גם זכויות בקרקע שלא בבעלות.

יכול להיות דבר אחר: המדינה רכשה זכות חכירה ל-99 שנים וכו'. אם לא כחוב בעלות, אזי אין זה כלול.

אני מסכים לזה שגם זכות בקרקע של המדינה יהיו כלולים בתוך זה.

ועוד שאלה: האם סעיף זה פוגע בחוק האזרחי? אני אינני נותן תשובה חיובית. אני לא מקבל את ההערה של שר המשפטים "בין אם הם רשומים על שמם", אם בבעלות או לא בבעלות. הוא יופיע בפני בית המשפט ויוכיח שזה בבעלותו.

אני מוסיף בסוף סעיף 1 את המלים "ובמידה שיש מחלוקת על זכויות בקרקע". ממילא חוק זה אינו משנה ולא כלום לגבי הזכויות הקיימות.

אני מציע למחוק את המלים "ובין אם לאו".

י. רוקח:

רצוני לדעת, היכן האפוסטרופוס של הרכוש הנטוש?

חברת "אומנוחא" נוצרה על קרקעות לפני שעברו לקרן הקיימת לישראל. אלה הם קרקעות שנרכשו מכספים פרטיים. הקרקעות של "אמנוחא" יכולים לעבור לקרן הקיימת. וכך זה היה.

א. הרצפלד:

שר המשפטים פ. רוזן: בנוגע לסעיף 1: אנחנו מציעים להוסיף את המלה "בישראל" אחרי המלה "מקרקעים" - הכוונה היא לנכסי המדינה בישראל.

אני מצטרף לכל מה שאמר חבר הכנסת רובין. אבל ישנם באמת נכסים שהם בבעלות של המדינה, והם אינם רשומים. הנה, כל אדמות הנגב הם בבעלות המדינה וצריך לרשום אותם. או למשל, יש בחוק נכסי המדינה סעיף האומר, כי נכס המצוי בישראל ואין לו בעל, אזי הוא נכס המדינה.

מכל מקום, לגבי סעיף זה צודק חבר הכנסת רובין. המדינה רכשה לה זכויות, פגון: זכויות של שכירות ועוד. אך אין זה מונע מלהיות חלק מנכסי המדינה. הבעלות אינה חלק מנכסי המדינה; השכירות שייכת לנכסי המדינה.

התיקון היחיד של אדוני, שר המשפטים, הוא להוסיף את המלה "בישראל".

היו"ר י. גורי:

הייתי מאד מעוניין ששר המשפטים יגיב על מה שאמרתי בקשר לבנין הכנסת.

י. בדר:

שר המשפטים פ. רוזן: אם זה הועבר כבר לבעלות, אזי צריך לקחת בחשבון את סעיף 3 (קורא). לאחר זאת תראה את החוק במספר 401 - חוק מקרקעי העם, בסעיף משנה 7 כתוב: "העברת מקרקעי המדינה או מקרקעי רשות הפיתוח למטרת פיתוח לא-חקלאי או העברת מקרקעין שהם קרקע עירונית, ובלבד ששטח כל ההעברות מרוח פסקה זו יחד לא יעלה על השטח שנקבע בסעיף 3(4)(ג) לחוק רשות פיתוח (העברת נכסים), תש"י-1950".

הרי לפי המצב של היום, אפשר למכור. כל זה

יחול.

כיון שאלה הם שלושה חוקים שקשורים זה בזה, אזי מי יהיה מנהל על בנין הכנסת?

י. בדר:

האם בניני האומה נכללים פה?

א. הרצפלד:

מבחינה משפטית, בנין זה הוא כיום בבעלות המדינה ולא בבעלות הכנסת.

שר המשפטים פ. רוזן:

היו"ר י. גורי:

(קורא סעיף 2)

ח. רובין:

אני רוצה לשאול: נניח שלמדינת ישראל יש
100 דירות שרד. מה דינן של דירות אלה?

שר המשפטים פ. רוזן:

הסעיף השלישי מחוק מקרקעי עם עונה על כך.

ח. רובין:

כל אותם החוקים הקיימים מקודם אומרים, כי
מוחר למכור 100 אלף דונמים, אבל אינני יודע
אם מותר למכור 100 דירות שרד.

מר דגון:

אם דירות אלו נמצאות בבתי משותפים ואם
הבעלות עליהן היא של המדינה, אזי היא יכולה
למכור אותן לפי סעיף 7 מחוק מקרקעי עם.

ח. רובין:

אני מצטער, הפירוש שלך אינו נכון. זאת אומרת,
שזכות הבעלות לא תועבר; אין זו זכות שעוברת.

המושג של מקרקעי העם לא כולל את מה שאנחנו
רגילים לקרוא קרקע במובן המשפטי, כמו: משכנתאות, חכירה וכו'. כלומר,
אי אפשר להעביר משכנתאות, אי אפשר להעביר זכות חכירה. זו בעלות בזכות
מסויימת. אני לא יודע תשובה על כך, אלא אם יוסיפו: לא יחולו משכנתאות.

שר המשפטים פ. רוזן:

אני מוכן לשקול דבר זה. האם אתה יכול להציע
דבר מדוייק יותר?

ח. רובין:

"ולא תועבר בכל דרך אחרת" - אני לא הייתי
אומר כך. אינני יודע באיזו דרך לומר זאת.

למשל: אדם אשר לפי פקודת הקרקעות יש לו
זכות קניין. גם לפי החוק החדש יירשם כבעל הקרקע. דברנו על בעיה זו
בחוק ההתיישבות.

שר המשפטים פ. רוזן:

גם כאן אנחנו עמדנו על הדיוק של המונחים
המשפטיים. לא נאמר כאן "לא תעבור", אלא
"לא תועבר". ויש הבדל בין "לא תעבור" ובין "לא תועבר".

ח. רובין:

לא צריך לסגור את הדרך בפני רישום אם יש
הסכמה בעניין זה.

שר המשפטים פ. רוזן:

אנחנו נשקול בדבר.

י. בדר:

"לא תועבר בשום דרך אחרת", לפי מה שכתוב כאן
יכול להיווצר מצב כזה: לאחר 15 שנה הוא
ידרוש בטאבו או מפקיד הרישום שיעביר את המקרקעים לבעלותו. הוא יכול
לטעון, כי זה עבר או התיישן. אבל זהו דבר מוזר.

י. בדר:

(ב) "יועבר" - אפשר לטעון כאן שגם התיישנות מעבירה בעלות. מה שאומרים כאן, אין זה חשוב, ואחם לא יכולים להתחייב מראש.

אני רוצה להגיד עד כמה שזה נוגע למדינה ולרשות הפיתוח, משום שזהו דבר פשוט: הקרן הקיימת לישראל הסכימה שיהיה חוק במדינה אשר הגבילה בבעלות. פירוש הדבר שהיתה ריבונות והיא רשאית לשנות את ההגבלה הזו. אנו מחוייבים לדעת, מה אנו עושים כאן.

ועוד דבר: כחוב כאן: "לא יועברו בשום דרך אחרת". כל הצורה הזו היא אובליקטיבית.

ועתה אני שואל על הדרך של ההפקעה: יכול להיות מקרעי רכוש הפיתוח - כמובן שזהו דבר תיאורטי - אבל לגבי הקרן הקיימת אין זה כל כך תיאורטי. כל הכספים שנכנסים מחו"ל הם בעצם בסמכות המדינה. האם אתם יכולים לוותר על הפיקוח על המטבע? נאמר, כי הפיקוח על המטבע דרוש לנו וגם לאלה שמקבלים את המטבע. לכן אי אפשר להשאיר מו"מ חפשי בין הקרן הקיימת לישראל והמדינה.

מר שלי: תראה סעיף 6 - העברה בין 3 גופים.

י. בדר: מפקיעים לא רק לשלושה גופים אלה. נעשו הפקעות גם לעיריות. וכאן המדינה מוותרת ביודעין על זכות הפקעה במקרים מסויימים. אני מתכוון להפקעה של אדמת קרן הקיימת.

א. הרצפלד: במקרים כאלה, נעשים חלופים.

היו"ר י. גורי: אנחנו צריכים לעשות שני דברים, והם: ישנם שני צווים דחופים שצריך לאשרם, וב) לקבוע

אח סדר הישיבות הבאות.

י. רוקח: אני מבקש שמשרד המשפטים ישלח לנו את האמנה.

שר המשפטים פ. רוזן: בסדר, אשלח.

היו"ר י. גורי: בקשר למועד הישיבות, רצוני לומר, כי נחוץ לנו בודאי מספר ישיבות של ועדת הכספים, ורצוי מאד שאנו נתקדם בחוקים.

ה ו ח ל ט
לקיים ישיבה של ועדת הכספים ביום ג' הבא, משעה 10 בבקר עד 2 אחה"צ.

היו"ר י. גורי: אנו צריכים לאשר כעת צו לפטור ממס קניה.

רשות הדיבור למר פלד, מהנהלת המכס, ירושלים.

מר פלד:
המדובר הוא בסטודנטים שהיו רוכשים מכוניות בחו"ל, ניתנות להם הקלות שיאפשרו להם וגם לחושב ששהה בחו"ל פחות מ-5 שנים ליהנות מפטור חלקי על יבוא כזה. לעתים דבר זה גרם לסטודנטים השהו את שיבתם עד לחמש שנים כדי לזכות בפטור זה, או עובדי שירות משרד החוץ שתקופת שהותם בחו"ל היא בדרך כלל שנתיים.

פטור זה הוא מודרג.

ה צ ב ע ה

צו לפטור ממס קניה - אושר. (נר' אריסא שבסקר-מס' 2 ש"ס 170)

את הדיון על הסעיף השני של צו זה, אנו דוחים לישיבה הבאה, שתקיים בשבוע הבא, ביום ג',

היו"ר י. גורי:

בשעה 10.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14.00.